

НАШЫ СЛАВУТАСЦІ

Сядзібны дом, пачатак XX стагоддзя аграгарадок Большінікі, вуліца Азёрная, 1 Беняконскі сельскі савет

Сядзібны дом ў вёсцы Большінікі пабудаваны ў пачатку XX стагоддзя ў старым парку графа Путкамера ў формах “замкавай” востравугольнай неаготыкі, на вышэйшай кропцы рэльефу.

Першапачаткова тут стаяў невялікі аднапавярховы сядзібны дом з тэрасай

на калонах і мансардай з боку франтальнага фасада. Справа перад домам стаяў драўляны флігель. Сядзібны дом належаў Станіславу

Путкамеру, сыну Марылі Верашчака.

У тутэйшым маёнтку па яе

запрашэнню гасцяваў Адам Міцкевіч. Сустрэчы з ёй, вандроўкі па тутэйшым парку натхнілі яго на напісанне слаўтай паэмы “Гражына”, шэрагу вершаў. На данны момант у сядзібным

доме знаходзіцца філіял “Большініцкі культурна-турыстычны цэнтр” ДУК “Воранаўскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці” і філіял “Большіцкая бібліятэка”

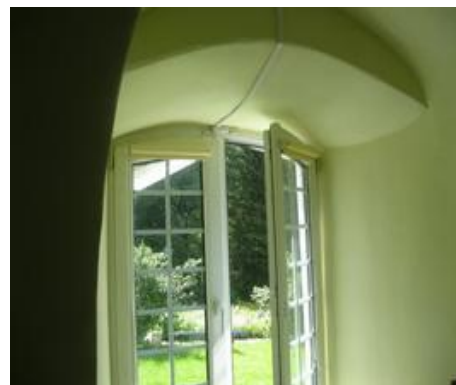

Дом-крэпасць 1611-1612 гады в. Гайціюнішкі Беняконскі сельскі савет

Узведзены ў 1611-13 гг. На левым беразе р. Жыжма. Цагляны партатыўны “замчак” створаны па праекце будаўніка і начальніка каралеўскіх збудаванняў у Вільні Пятра Нонхарта разам з інжынерам-фартыфікатарам

Ван Дадэнам. Збудаванне абарончага дойдства захавалася амаль у першапачатковым выглядзе. Манументальны магутны будынак – унікальны помнік гатычна-рэнесансавай архітэктуры. Мастацкая выразнасць помніка дасягаецца за кошт пластычнай аб’ёмнай пабудовы, спалучэння высокага вальмавага даху з шатрамі 4 вуглавых цыліндрычных і цэнтральнай фасаднай чатырохграннай вежаў. Фасады пазбаўлены дэкаратыўнага ўбрання і краповак, тоўстыя сцены (каля 1,5 м) прарэзаны прамавугольнымі вокнамі і ўмацаваны контрфорсамі-пілонамі.

На данны момант там знаходзіцца Рэспубліканская псіхіятрычная бальніца “Гайцюнішкі”.

Радавая пахавальня Шукевічаў, пачатак XX стагоддзя в. Нача Доцішскі сельскі савет

Радавая пахавальня Шукевічаў знаходзіцца за 0,5 км ад в. Нача, ва ўрочышчы в. Ланкішкі. Пабудавана ў пачатку XX ст. з бутавога каменя, з дамешкамі дробных каменьчыкаў (муроўка з “ізюмам”).

Твор архітэктуры неакласіцызму. Прамавугольны ў плане будынак са сценамі бутавай муроўкі. Галоўны фасад вылучаны чатырохкалонным класічным кортыкам. Уваход аформлены прамавугольным парталам. Калоны. Ніжняя частка і завяршэнне сцен выкананы з цэглы, атынкаваны. Вокны паўкруглыя. Пад будынкам зроблена крыпта, перакрытая скляпеннем. Будынак адрамантаваны.

Касцёл Святога Іаана Хрысціцеля, 1900-1906 гады аг. Беняконі, завулак Касцельны, 3 Беняконскі сельскі савет

Пабудаваны ў 1900-1906 гг. На паўночнай ускраіне вёскі, на месцы фундаванага Янам Чаплінскім драўлянага барочнага касцёла, што існаваў з 1634 г. Двухвежавая трохнефавая базіліка з трансептам і паўцыркульнай апсідай. Бакавыя нефы больш нізкія і на галоўным фасадзе вылучаны магутнымі трох’яруснымі вежамі-званіцамі, а па

баках алтара — прамавугольнымі сакрысціямі. Паўцыркулярная апсіда абкружана больш нізкай прыбудовай, што надае ёй арыгінальнае ступеньчатае вырашэнне. Цэнтральны неф і трансепт накрыты ўзаемна перпендыкулярнымі двухсхільнымі дахамі з трохвугольнымі франтонамі на тарцах, бакавыя нефы — аднасхільнымі. Прамавугольныя вокны дэкарыраваны паўцыркульнымі імпастамі. Верхні ярус апсіды асветлены вялікімі люкарнамі. Сцены аздоблены плоскімі і руставанымі пілястрамі, філёнгавымі нішамі, сандрыкамі, завершаны развітымі багата прафіляванымі антаблементамі. Інтэр’ер двухсветлавы. Цэнтральны неф перакрыты цыліндрычным скляпеннем з распалубкамі, бакавыя — крыжовымі. Дэкаратыўнае афармленне інтэр’ера прыпісваецца мастаку К. Квяткоўскаму і выканана ў стылі неарокако — картушы, ракайлі, ляпніна, роспіс. Касцёл — помнік эклектычнай архітэктуры з рысамі неабарока і неакласіцызму.

Касцёл Адшукання Святога Крыжа, 1789 год аг. Жырмуны Жырмунскі сельскі савет

Размешчаны ў цэнтры в. Жырмуны. Драўляны храм пабудаваны па фундацыі Караліны Радзівіл у 1789 г. на месцы папярэдняга храма 1624 г.,

пабудаванага ўладальнікам мястэчка Янам Завішам, але спаленага ў час войнаў сярэдзіны XVII ст.. Храм узведзены паводле праекта бацькі вядомага архітэктара-класіцыста К. Падчашынскага — Яна Падчашынскага, вучня знакамітага прафесара архітэктуры Віленскага ўніверсітэта Лаўрына Гуцэвіча, які ў Радзівілаў займаў пасаду архітэктара і кіраваў будаўнічымі справамі.

Да асноўнага падоўжанага зруба, які пераходзіў у пяціг раннюю апсиду, прырублены бакавыя крылы трансепта, што надае храму крыжовую планіровачную форму. Двухсхільны гонтавы дах выходзіць на галоўны фасад трохвугольным франтонам, які разам з 2 мураванымі калонамі глыбокай лоджыі стварае своеасаблівы порцік.

Культавую прыналежнасць будынка сцвярджае васьмігранны барабан над порцікам з крыжам над пакатым шатровым пакрыццём. Імкненне ўвасобіць у дрэве формы мураванай архітэктуры праявілася ў нязвычайнай для драўлянага дойдства арачнай форме вокнаў, імітацыі пілястраў у іх прасценках, франтонаў, прафіляваных карнізаў з сухарыкамі, вылучэнні шалёўкай фрызавай часткі фасадаў.

Тая ж стылёвая арыентацыя адчуваецца і ў інтэр'еры храма, прастора якога падзелена калонамі дарычнага ордэра на 3 нефы. У цэнтральны з іх аркадамі адкрываюцца галерэі бакавых нефаў і хоры над уваходам. Асноўны пластыка-дэкаратыўны акцэнт малітоўнай залы — галоўны алтар выкананы ў выглядзе каланады з антаблемам таго ж дарычнага ордэра і магутным антаблемам над ёй. Мастацкую каштоўнасць уяўляюць абразы XVIII ст. “Маці Божая Лерэтанская” і “Святая Кацярына”.

Касцёл — помнік архітэктуры класіцызму. Някепска захаваная ў сваім першапачатковым выглядзе. Перад касцёлам пастаўлена драўляная каркасная двух'ярусная званіца ў народна-этнаграфічнай трактоўцы.

**Касцёл Прасвятога Сэрца Ісуса, 1916 год
аг. Канвелішкі**

Канвельшкі сельскі савет

Пабудаваны з дрэва ў 1916 г. на месцы папярэдняга касцёла 1808 г. Узведзены ў гонар каталіцкага свята богашанавання Сэрца Ісуса, зацверджанага ў 1765 г. папам Кліментам XIII як сімвал уратавання. Складаецца з аднолькавых па вышыні чатырохсценнага зруба і выцягнутай пяціграннай апсіды з бакавымі сакрысціямі. Над фасадамі ўзвышаецца стромкая двух'ярусная

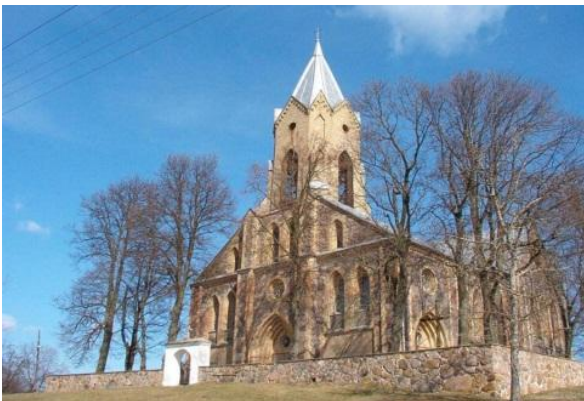
чацверыковая вежа-званіца са шпілем, якую фланкіруюць падобныя, але меншыя сігнатуркі, паміж імі трохвугольны фронтон. Тры ўваходы аформлены арачнымі парталамі з вокнамі-ружамі над імі, што надае гатычныя асацыяцыі ва ўспрыняцці храма. Астатнія праёмы паўцыркулярнымі імпастамі. Інтэр'ер падзелены шасцю слупамі на тры нефы, бакавыя з якіх аперазаны абходнымі галерэямі пад плоскай столлю.

3

Касцёл – помнік архітэктуры неаготыкі.

Касцёл Святога Георгія, 1910 год в. Асава Пагародзенскі сельскі савет

Пабудаваны ў 1910 годзе з цэглы.

Трохнефавая аднавежавая базіліка вырашана прамавугольным у плане аб'ёмам з пяціграннай апсідай. Кампазіцыя плоскаснага галоўнага фасада

пабудавана на рытмічным нарастанні стральчатых аконных праёмаў і ступеньчатых контрфорсаў да васьміграннай шатровай вежы. Уваход

аформлены магутным перспектыўным гатычным парталам. У касцёле ёсць абразы XVIII ст. “Маці Божая Чанстахоўская” і “Маці Божая Шкаплерная”, абраз 2-й палавіны XIX ст. “Святы Іосіф з дзіцем”.

Касцёл – помнік архітэктуры неаготыкі.

**Касцёл Успення Прасвятой Дзевы Марыі,
1902-1909 гады
в. Нача, вул. Леніна
Доцішскі сельскі савет**

Пабудаваны з цэглы. Адносіцца да тыпу трохнефавых двухвежавых базілік з пяціграннай апсідай і бакавымі сакрысціямі. Усе сродкі архітэктурнай выразнасці прыцягнуты дзеля стварэння пагатычнаму вертыкальнай, узнёслай, дынамічнай кампазіцыі. Асноўную ролю ў гэтым адыгрываюць зграбныя шмат’ярусныя вежы галоўнага фасада, верхні васьмігранны ярус якіх мае вертыкальна выцягнутыя прапорцыі і завершаны вытанчанымі шпілямі. Высунутыя наперад, яны вылучаюць цэнтральную, завершаную двухгранным высокім шчытом плоскасць фасада, вось якой вылучана арачным уваходным парталам і акном - ружай над ім. Вертыкальнасць архітэктурнай кампазіцыі забяспечваецца агульным узняццем гмаха касцёла на нязвыкла высокі цокаль, рытм высокіх і вузкіх арачных вокнаў і контрфорсаў- пілонаў у прасценках, шматлікімі арачнымі нішамі, двухграннымі шчытамі, аркатурнымі фрызамі. Графічнасць архітэктурнаму экстэр’еру забяспечваюць кантраснае спалучэнне

атынкаваных і пабеленых ліштваў акон і чырвонай высокакаснай цаглянай муроўкі, “штрыхавыя” карнізы і фрызны, вокны-біфорыумы.

Касцёл – помнік архітэктуры неаготыкі і мадэрну. Каля касцёла пахаваны вядомы вучоны ў галіне прыродазнаўства, доктар багаслоўя С. Б. Юндзіл і гісторык, археолаг, этнограф, краязнаўца, ваенны інжынер Т. Нарбут.

**Касцёл Наведвання Маці Божай Тракельскай, 1809 год
аг. Тракелі, вул. Лідская, 61 б
Бастунскі сельскі савет**

Існуючы храм пабудаваны ў 1809 г. на месцы папярэдняга, узведзенага ў 1740 г., які належаў езуітам. У 1928 г. – адрамантаваны. Будынак касцёла складаецца з аднолькавых па вышыні прамавугольных зрубаў прытвора, малітоўнай залы і апсіды з бакавымі нізкімі сакрысціямі, якія скампанаваны ў выцягнуты па падоўжнай восі

манументальны аб’ём, накрыты агульным вальмавым дахам. Шатровы дах прытвора завершаны цыбулепадобным купалам на гранёным барабане.

Вертыкальна ашалаваная фасады расчлянены лучковымі вокнамі і брусамі-сцяжкамі ў прасценках, над прытворам — паўкруглая люкарна. Малітоўная зала перакрыта плоскай столлю, апсіда — цыліндрычным скляпеннем. Над уваходам на чатырох калонах пастаўлены хоры, на якіх устаноўлены вырашаны ў стылі сціплага ракако арган. Драўляны алтар выкананы ў стылі неабарока. У інтэр’еры абраз XIX ст. “Святы Ян Непамук”. Побач з касцёлам (на поўнач ад яго) пастаўлена драўляная двух’ярусная каркасная званіца, накрытая пакатым шатром. Ніжні ярус зашыты цёсам, верхні скразны.

Касцёл — помнік архітэктуры народнага драўлянага дойлідства з выкарыстаннем элементаў стыляў барока і класіцызму.

Касцёл Прасвятой Троіцы, 1803-1812 гады аг. Забалаць, вул. Камуністычная, 6 Забалацкі сельскі савет

Размешчаны ў паўднёва-заходняй частцы в. Забалаць на акружаным бутавай агароджай з трохарачнай брамай узгорку. Першы драўляны касцёл пабудаваны ў 1622 г., існуючы мураваны — у 1803-12 гг. Касцёл вырашаны прамавугольным аб’ёмам пад двухсхільным дахам (у пачатку XX ст. дахоўка заменена бляхай). Да галоўнага фасада далучана трох’ярусная чатырохгранная званіца з партатыўнай васьмікалоннай шатровай ратондай у завяршэнні, надбудаванай на пачатку XX ст. У той

жа час арачныя бакавыя вокны заменены на гатычна-спічасныя, што ўнесла элемент эклектызму ў архітэктурна-стыльовую трактоўку помніка. Нетрадыцыйна размешчаны 2 сакрысціі, аб’яднаныя ў адзінай прыбудове да тыльнай алтарнай сцяны храма. Архітэктурны дэкор сканцэнтраваны на званіцы: ярусы падзелены карнізамі, ніжні ярус і вуглы руставаны, верхні апрацаваны філёнгамі і прарэзаны арачнымі праёмамі. Плоскасныя фасады дэкарыраваны гарызантальным рустам, прамавугольнымі панэлямі і плакеткамі, апяразаны карнізам спрошчанага профілю. Зала храма перакрыта плоскай столлю, сакрысціі — крыжовымі скляпеннямі, сцены расчлянёны пілястрамі і аперазаны антаблемам спрошчанай прафіліроўкай. На алтарнай сцяне і бакавых кулісах-прасценках, што вылучаюць памяшканне апсіды, сродкамі юлізорнага жывапіснага роспісу нанесены 3 архітэктанічныя алтары: цэнтральны чатырохкалонны з выявамі святых Пятра і Паўла і двухкалонныя бакавыя. На левай кулісе апсіды навешаны паўкруглы амбон. У час рамонту 1939 г. размаляваны неаракайльнай арнаментыкай сцены і столь. Над уваходам на 4 драўляных калонах узнята галерэя хораў. Мастацкую каштоўнасць уяўляюць абразы

пачатку XVIII ст. “Маці Божая Рымская”, “Навучэнне Марыі” і “Святы Георгій”, “Маці Божая смуткуючая”.

Касцёл Прасвятой Тройцы, 1886-1909 гады в. Германішкі, вул. Цэнтральная, 35 Пераганцаўскі сельскі савет

Пабудаваны ў 1886-1909 гг. з бутавлага каменю. Акружаны скверам і бутавай агароджай з трохпалётнай брамай. Выцягнутая пяцігранная апсіда, аб’яднаная з асноўным аб’ёмам храма агульным дахам, мае бакавыя нізкія сакрысціі. На паліхромных сценах графічна вылучаюцца атынкаваныя і пабеленыя элементы архітэктурнага

дэкару – прафіляваныя ліштвы стральчатых вокнаў, карнізы і вуглавая лапаткі. На хорах устаноўлены арган. Да прамавугольнага ў плане асноўнага аб’ёму з фронту далучана трох’ярусная (васьмярык на 2 чацверыках) шатровая званіца (надбудавана ў 1920-х гг.).

Касцёл – помнік архітэктурны неаготыкі.

